

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ**

ISSN: 1857- 7628

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2011**

YEARBOOK

ГОДИНА 3

VOLUME III

**GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:
Проф. д-р Ристо Фотов

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Саша Митрев	Prof. Sasa Mitrev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Доц. д-р Крсте Шајноски	Ass. Prof. Krste Sajnoski, Ph.D
Пом.асс м-р Влатко Пачешкоски	Assist. Vlatko Paceskoski, M.Sc
Пом.асс м-р Тамара Јованов Марјанова	Assist. Tamara Jovanov Marjanova, M.Sc

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Доц. д-р Крсте Шајноски	Ass. Prof. Krste Sajnoski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D

Јазично уредување Language editor

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)	Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian)

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров	Slave Dimitrov
Благој Михов	Blagoj Mihov

Печати Printing

Печатница „2-ри Август“ - Штип	„Vtori Avgust“ - Stip
Тираж - 300 примероци	Printing No 300

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	Goce Delcev University
Економски факултет	Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб	Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија	2000 Stip, R of Macedonia

Tempus Project

University “Goce Delcev” Stip and its Economics Faculty, is a partner in the Tempus project “Entrepreneurship and Local Economic Development”, an EU funded project aimed at improving entrepreneurship education in partner universities in Albania, Kosovo and Macedonia. Its activities started in January 2009 and will finish in July 2012. At the Faculty of Economics Stip, the project has supported intensive study periods by younger members of staff at EU universities and equipped the Faculty with teaching and learning equipment to enhance the students’ learning experience.

The partner universities involved in this Tempus Project are:

- Faculty of Economics, University “Goce Delcev” Stip, MK
- Faculty of Economics and Business Administration, South East European University, MK
- Faculty of Economics - Prilep, University of Bitola, MK
- Faculty of Economics, State University of Tetovo, MK
- Faculty of Economics, University of Tirana, AL
- Faculty of Economics and Agribusiness, Agricultural University of Tirana, AL
- Faculty of Economics, University of Elbasan, AL
- Faculty of Economics, University of Prishtina, Kosovo
- AAB-Riinvest University, Prishtina, Kosovo
- Vrije Universiteit Brussel, BE
- Otto-Friedrich-Universität Bamberg, DE
- University of Macedonia, EL
- Università’ Politecnica delle Marche, Ancona, IT
- Linnaeus University, SE
- University of Ljubljana, SI
- University of the West of England, UK
- University of Wolverhampton, UK
- Staffordshire University, UK (Coordinator)

Professor Dr. Iraj Hashi
Staffordshire University Business School
Project Coordinator
March 2012

**СОДРЖИНА
CONTENT**

проф. д-р Ристо Фотов, м-р Катерина Фотова РЕГУЛАЦИЈА НА КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ: ОСВРТ НА РЕГУЛАЦИЈАТА НА КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	11
проф. д-р Трајко Мицески СОЗДАВАЊЕ И ОДРЖУВАЊЕ НА КОНКУРЕНТСКАТА ПРЕДНОСТ НА ПРЕТПРИЈАТИЈАТА ПРЕКУ ГРАДЕЊЕ НА МАРКЕТИНГ СТРАТЕГИЈА	21
проф. д-р Ристе Темјановски ТРАНСПОРТНИТЕ КОРИДОРИ: ПРЕДИЗВИЦИ И ОГРАНИЧУВАЊЕ ВО ЕКОНОМСКИОТ РАЗВОЈ	33
проф. д-р Круме Николоски, асс. м-р Дарко Лазаров НЕОКЛАСИЧНА ТЕОРИЈА НА ЕГЗОГЕН РАСТ (МОДЕЛ НА SOLOW И SWAN)	45
доц. д-р Александар Костадиновски, доц. д-р Оливера Ѓоргиева Трајковска ПЛАНИРАЊЕ НА ТРОШОЦИ ЗА ИСТРАЖУВАЊЕ И РАЗВОЈ	55
доц. д-р Крсте Шајноски OPPORTUNITIES FOR UPHEAVAL IN DEVELOPING MARKET SECURITIES IN MACEDONIA	63
доц. д-р Виолета Мацова ВОВЕДУВАЊЕ НА БАЗЕЛ III: МОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИЦИ	73
доц. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска КРЕДИТЕН ПАЗАР – КАРАКТЕРИСТИКИ И ФУНКЦИИ	85
Доц. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, асс. м-р Благица Јованова ИНСТРУМЕНТИ НА ПАЗАРОТ НА КРЕДИТИ	95

доц. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Никола Милановски ИНФЛАЦИЈАТА КАКО ИЗРАЗ НА НЕРАМНОТЕЖАТА ВО СТОПАНСТВОТО НА ЕДНА ЗЕМЈА	105
проф. д-р Јован Пејковски, асс. м-р Горан Миладинов ОДРЖЛИВОСТА НА ПЕНЗИСКИТЕ СИСТЕМИ: ПРЕДИЗВИЦИТЕ ЗА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	115
доц. д-р Јанка Димитрова ИНВЕСТИЦИОНИ ПРОЕКТИ ФИНАНСИРАНИ ПРЕКУ ЕМИСИЈА НА ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	127
доц. д-р Билјана Петревска ЕКОНОМСКО ПЛАНИРАЊЕ НА ТУРИСТИЧКАТА ПОБАРУВАЧКА ВО МАКЕДОНИЈА	137
асс. м-р Дарко Лазаров, проф. д-р Ристо Фотов, асс. м-р Душко Јошески ЕМПИРИСКА АНАЛИЗА НА SOLOW-SWAN МОДЕЛОТ НА РАСТ.....	147
асс. м-р Душко Јошески, проф. д-р Трајко Мицески КОЛУЗИИ: БЕРТРАНД РЕШЕНИЕ НА ТЕОРЕМАТА НА НЕРАЗЛИКУВАЊЕ ПРЕТСТАВЕНА ОД КОУРНОТ ДУОПОЛОТ, ГОЛЕМАТА PRISONNER'S DILEMMA	157
асс. м-р Тамара Јованов Марјанова, асс. д-р Љупчо Давчев, проф. д-р Ристе Темјановски ФОРМИРАЊЕ НА ЦЕНА ВО ФАЗАТА НА ВОВЕДУВАЊЕ ОД ЖИВОТНИОТ ЦИКЛУС НА ПРОИЗВОДИТЕ.....	165
асс. м-р Благица Јованова, доц. д-р Александар Костадиновски „ЈАЗ ВО ОЧЕКУВАЊАТА“ – АКТУЕЛЕН ФЕНОМЕН ВО СОВРЕМЕНАТА РЕВИЗОРСКА ПРОФЕСИЈА.....	179
Билјана Теохарева-Филипова, проф. д-р Цвета Мартиновска ТЕХНИКИ И АЛАТКИ НА ПОДАТОЧНОТО РУДАРЕЊЕ КАКО ПОДДРШКА НА ПРОЦЕСОТ НА ДОНЕСУВАЊЕ БИЗНИС ОДЛУКИ.....	189

асс. м-р Златко Бежовски, доц. д-р Сашо Коцески ВЛИЈАНИЕТО НА НАДГРАДБИТЕ НА АЛГОРИТМОТ НА ПРЕБАРУВАЧОТ GOOGLE ВРЗ ОНЛАЈН БИЗНИСИТЕ	199
Асс. д-р Љупчо Давчев, асс. м-р Тамара Јованов-Марјанова УЛОГАТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА ИНВЕСТИЦИСКОТО БАНКАРСТВО ВО ФИНАНСИСКАТА ИНДУСТРИЈА	211
асс. м-р Влатко Пачешкоски, асс. м-р Емилија Митева-Кацарски ПРОЦЕСОТ НА ЕКОНОМСКА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА ВО СВЕТСКАТА ЕКОНОМИЈА НИЗ ПРИЗМАТА НА ВИРТУАЛИЗАЦИЈА.....	219
асс. м-р Емилија Митева-Кацарски, асс. м-р Влатко Пачешкоски АНАЛИЗА НА ЕФЕКТИТЕ НА УВОЗНИТЕ КВОТИ	231
асс. м-р Марина Радосављевиќ-Бојчева, асс. м-р Зоран Темелков, асс. м-р Костадинка Чабулева ГЛАВНИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ИПАРД ПРОГРАМАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	239
асс. м-р Елена Николова КОРПОРАТИВНО УПРАВУВАЊЕ: УЛОГАТА НА ОДБОРОТ НА ДИРЕКТОРИ	247
м-р Василка Габер, асс. д-р Стеван Габер УЛОГАТА НА ФИСКАЛНАТА ПОЛИТИКА ВО ТЕКОТ НА НАЈГОЛЕМАТА ФИНАНСИСКА КРИЗА НА XXI ВЕК	257
м-р Билјана Цоневска ПРЕДДРУШТВО - КАКО ЗНАЧАЈНА ФАЗА ЗА ПРАВИЛНО ОСНОВАЊЕ НА КАПИТАЛСКИ ДРУШТВА	271

ПРЕДГОВОР

Економскиот факултет во Штип е основан на 27 март 2007 година како дел од Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип. Почетоците на оваа високообразовна институција ги карактеризира силен елан и ентузијазам, преточени во голема желба да се твори и придонесе во унапредување на високообразовните процеси во Република Македонија. Се разбира, сето ова е во согласност со евроинтегративните процеси на постојана примена на усвоените европски методи и стандарди во научно-образовниот процес за обезбедување на квалитетно образование за нашите студенти.

Пред вас е третото издание на Годишниот зборник на Економскиот факултет. Зборникот претставува потврда за остварувањето на целите на Економскиот факултет, а тие се образование на научно-стручни кадри од областа на меѓународна економија, здравствен менаџмент, финансиски менаџмент, банкарство, финансии и осигурување; сметководство, финансии и ревизија и менаџмент и претприемништво на прв циклус на студии и економија на Европска унија, здравствен менаџмент и MBA-менаџмент на втор циклус на студии. Се разбира дека на тој начин придонесуваме во промовирање на научноистражувачката работа, со што се поттикнува унапредувањето на научната и развојната мисла во функција на нивна примена во секојдневниот живот. Особено радува фактот што со свои трудови се пројавуваат нашите млади научноистражувачки кадри.

Штип, јуни 2012 година

Проф. д-р Ристо Фотов

ПРЕДДРУШТВО - КАКО ЗНАЧАЈНА ФАЗА ЗА ПРАВИЛНО ОСНОВАЊЕ НА КАПИТАЛСКИ ДРУШТВА

м-р Билјана Цоневска¹

Апстракт

Започнувањето на сопствен бизнис би требало да претставува возбудлив процес. Но, без правен совет претставува опасна зона. Структурата на друштвото и неговото управување се од витално значење за неговиот натамошен развој и успех. Преддруштвото е првата и најзначајна фаза од основањето на која било форма на капиталско друштво. Како институт припаѓа на трговското право, а неговото познавање е од особено значење за секоја индивидуа која планира да се занимава со бизнис. Во оваа фаза се формира структурата на друштвото и се одвиваат преговорите меѓу идните содружници, па од овде произлегува значењето на овој институт кој е предмет на текстот што следи.

Клучни зборови: *преддруштво, капиталски друштва, договор, статут, основачи, претприемачи, фази на основање.*

Вовед

Капиталските друштва многу брзо станаа најсоодветен облик за експанзија и извоз на капиталот, а со тоа најзначаен правен инструмент во формирањето на мултинационални компании. Од овде се наметнува и прашањето за тоа како овие друштва настануваат и како се регулирани односите во истите. Фазите на настанување на капиталските друштва, како и општите и основачки акти кои притоа се донесуваат, се од особено важно значење за понатамошното постоење и добро функционирање на компанијата. Само илустративно ќе кажам дека секое новороденче се раѓа како „*tabula rasa*“ или празна, чиста табла, а понатаму од родителите и нивното воспитување зависи во кој правец ќе го насочат развојот на детето. Сметам дека истото се случува и кај капиталските друштва. Од основачите и од нивното добро познавање на правилата за основање на друштвата, како и доброто формулирање на основачките акти т.е. договорот за основање

1) Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, *E-mail: biljana.conevska@ugd.edu.mk*

кај друштвото со ограничена одговорност и статутот кај акционерското друштво ќе зависи и понатамошното добро и успешно функционирање на друштвото. Затоа, особено е значајно преддруштвото како една од фазите на основање на капиталските друштва, негова темелна разработка и запознавање на читателите од стручната економска јавност кои се јавуваат како директно инволвирани во оваа проблематика. Тие како основачи, а честопати и консултанти при основање на нови компании треба добро да ја познаваат оваа фаза и нејзиното значење за компанијата.

Материјал и метод на работа

За изработка на овој труд е користена литература од објавени книги, бројни публикации, списанија, извештаи, статии, веб-страници, добиени од библиотечните фондови, од извори на интернет, како и податоци добиени од секундарни извори (desk research), како и податоци од примарни извори добиени во рамките на интервјуирање и анкетање на претставници – менаџери и основачи на претпријатија од целата територија на Р. Македонија. Доминантен метод кој е користен е аналитичко - синтетичкиот метод без кој ниту едно планско истражување не може да се реализира. Употребен е и методот на компарација, со кој се прави споредба на домашното законодавство со правната регулатива на земјите од ЕУ. Со методот на испитување, преку алатот анкета, добивме релевантни квантитативни и квалитативни податоци од кои ќе се извлечат заклучоци за моменталната состојба во нашата земја.

Дискусија и резултати

Законот за трговски друштва на Р. Македонија од 2004 година во своите одредби предвидува дека моментот во кој се смета дека е основано капиталското друштво е моментот на упис во трговскиот регистар. Тоа значи дека моментот на уписот на друштвото во регистарот е од особено важно значење за започнувањето на животот на самата компанија. Тоа е всушност моментот на раѓање на еден нов живот, на едно новоформирано друштво. Меѓутоа, не можеме да кажеме дека ова е и единствениот момент во којшто се создава капиталското друштво. Напротив, на неговото основање му претходи еден подолг временски период на созревање на условите за неговиот настанок, односно период на созревање на плодот ако на овој начин го компарираме друштвото кое треба да биде основано. Во овој временски период идните основачи на друштвото најпрвин изјавуваат волја за основање на трговско друштво, прават избор на формата во која сакаат да го основаат друштвото, понатаму преземаат серија на дејствија со кои вршат подготовка на концепцијата за создавање на друштвото,

отваруваат серија на меѓусебни преговори и договори, како и подготовка на основачкиот акт, анализа на предностите и слабостите на различните типови на друштва, моделирање на друштвото како поотворено или позатворено друштво, предлагање, избор и усвојување на фирма или име под кое ќе работи друштвото. Следува потпишувањето на основачкиот акт, а потоа доаѓа до настанување на една особено значајна фаза или дел од основањето на друштвото, а тоа е формирањето на преддруштвото кое како институт е предвидено и дефинирано во Законот за трговски друштва. Законот во член 23 го дефинира преддруштвото, па вели: „*преддруштвото настанува со склучување на договорот за друштвото, односно со усвојување на статутот и со преземање на влоговите чијашто вкупна вредност не може да биде помала од најмалиот износ на основната главнина на соодветното трговско друштво определен со овој закон*“.²

Наједноставно кажано, времето на основањето на капиталските друштва може да се подели на две поголеми фази и тоа:

- прва фаза или *фаза на подготовки* и
- втора фаза или *фаза на преземање на конкретни дејствија*.

Времето на создавање на друштвото се протега сè до уписот на создаденото друштво во трговскиот регистар.³ Со уписот завршува основањето на друштвото и престанува да постои преддруштвото како институт, па се формира капиталското друштво како правно лице со правен субјективитет.

Првата фаза на подготовка за основање на капиталско друштво, како што веќе рековме, започнува со изготвување на концепција за создавање на друштво, продолжува со договарање на меѓусебните односи помеѓу основачите, склучување на договори неопходни за ставање во функција на претпријатието, како што се склучување на договори за закуп на деловни простории потребни за почеток со работа на капиталското друштво, вршење на набавка на опрема и други средства неопходни за почеток со работа на друштвото, склучување на договори за прибавување на телефонски линии неопходни на друштвото, што се основа, средување и преземање на подготвителни дејствија за решавање на управно-правни прашања кои се јавуваат во врска со почетокот на работата на друштвото и бројни други слични договори и завршува со потпишување на

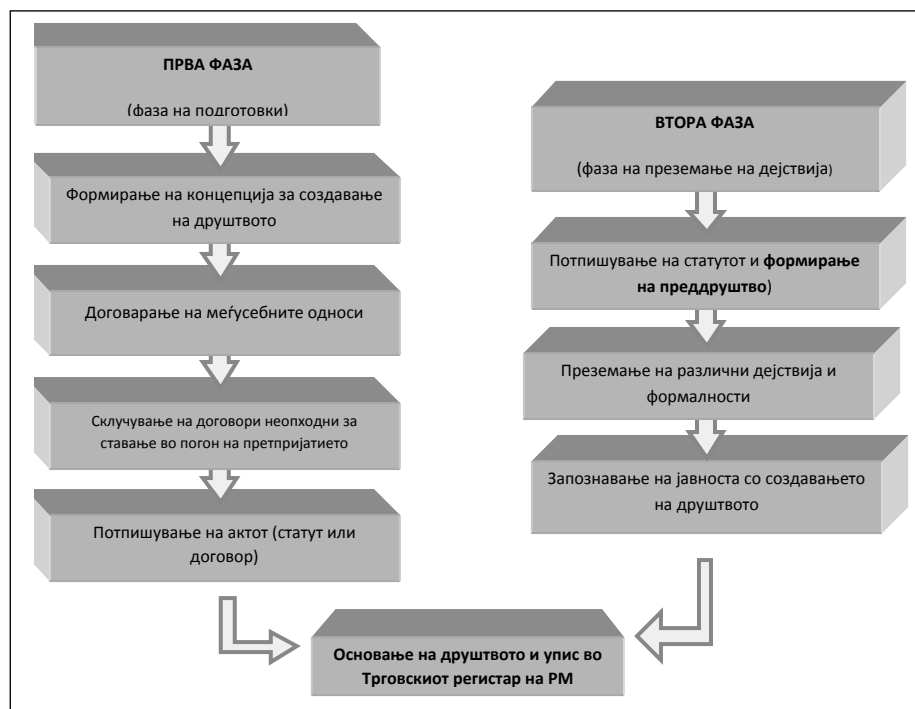
2) Закон за трговски друштва, „Службен весник на РМ“, бр. 28/04, 84/05, 25/07, 87/08, 42/10, 48/10, 24/11 чл. 23

3) М.Недков, *Акционерско друштво Правна физиономија, устројство и функционирање*, Рафајловски консалтинг, Скопје, 2007, стр.104

основачкиот акт, статутот или договорот за основање.⁴ Со потпишувањето на ваквиот акт се формира преддруштвото како институт и основањето на друштвото преминува во наредната фаза. Во оваа фаза е значајно какви се преговарачките способности на идните содружници за постигнување на заедничката цел. Најбитно е преговорите да се водат внимателно, темелно и мудро, за да се постигне посакуваната цел.

Втората фаза или фазата на преземање на конкретни дејствија започнува со потпишувањето на основачкиот акт (статутот или договорот за основање), формирање на преддруштвото како институт, продолжува со преземање на најразлични дејствија и формалности, како што се изготвување на пријавата за упис во трговскиот регистар, собирање на задолжителните прилози кон истата, прибирање на најразлични документи потребни за друштвото и на крај завршува со запознавање на јавност со капиталското друштво, а тоа се постигнува со уписот на друштвото во трговскиот регистар. Шематски ова може да се прикаже на следниов начин:

Слика 1

4). *ibid*

Од слика 1 можеме јасно да видиме на кој начин и по кој редослед, всушност, се одвива основањето на капиталските друштва во Р.Македонија.

Друго прашање кое е значајно и чиешто непознавање може да доведе до извесни проблеми е правната природа на преддруштвото како институт и односите помеѓу неговите членови, како и помеѓу членовите и трети лица, како и правата и обврските кои се создаваат во оваа фаза.

Како што споменавме погоре во текстот, преддруштвото како институт е дефинирано во Законот за трговски друштва, настанува во втората фаза од основањето на капиталското друштво, односно во моментот на потпишувањето на основачкиот акт, во моментот на склучувањето на договорот за друштвото или усвојувањето на статутот и преземањето на влоговите чијашто вкупна вредност не може да биде помала од најмалиот износ на основната главнина за соодветното трговско друштво.⁵ Можеме да заклучиме дека за настанување на преддруштвото мора да бидат исполнети кумулативно и двата услови кои се предвидени.

Ако направиме темелна анализа на институтот преддруштво, ќе дојдеме до заклучок дека неговата правна природа е од *договорен карактер*. Преддруштвото нема статусни белези, не поседува правен субјективитет и не се запишува во трговскиот регистар. Не може да тужи и да биде тужено во свое име, и во име на идното друштво. Можеме слободно да кажеме дека преддруштвото претставува привремена заедница на лица, бидејќи со уписот на друштвото во трговскиот регистар згаснува и животот на преддруштвото како такво. Ова значи дека преддруштвото е од времен карактер. Тоа претставува заедница на определен број на лица кои имаат иста цел заради која се здружуваат, а тоа е основање на капиталско друштво, што е воедно и единствениот мотив заради кој се формира преддруштвото. Тоа не постои само заради тоа што е предвидено со законот, туку затоа што тоа претставува последица од склопувањето на правната работа – основачкиот акт и затоа што ги исполнува претпоставките кои се бараат за постоење на едно друштво. Па според тоа, дефинирањето на преддруштвото не е ништо друго освен ставање во определена правна рамка на она што се нарекува правни односи во преддруштвото. За регулирање на односите помеѓу членовите на преддруштвото важат одредбите кои се предвидени во основачкиот акт, па затоа од особено значење е правилно и темелно изготвување на одредбите во основачкиот акт на идното трговско друштво. Најдобро би било основачите да предвидат и регулираат што поголем број на можни ситуации и односи кои би можеле да настанат во оваа фаза од основањето на друштвото и во форма на одредби од времен карактер да ги вметнат во основачкиот акт кој важи во преддруштвото.

5) *Закон за трговските друштва*, интегрален текст, Здружение на правници на Р.Македонија, Скопје, 2010, стр.37

Овој институт му е познат и на хрватскиот законодавец, па и тој на сличен начин го дефинира во својот Закон за трговски друштва. Во хрватскиот закон е предвидено исто како и кај нас дека преддруштвото настанува со склучување на договорот за основање на друштвото или усвојување на статутот и преземање на сите акции или удели од страна на основачите на друштвото.⁶ Овде мораме да констатираме дека постои разлика кога настанува преддруштвото со симултано основање и кога настанува преддруштвото, кога имаме sukcesивно основање на акционерското друштво. Во првиот случај, кај симултаното основање, преддруштвото настанува кога идните акционери ќе ги преземат сите акции кои е предвидено да бидат издадени од страна на друштвото, а кога станува збор за sukcesивно основање се смета дека преддруштвото започнува да постои од моментот кога идните акционери односно основачи ќе преземат дел од акциите и кога ќе го усвојат статутот на друштвото како кумулативен услов.

Преддруштвото во другите правни системи не е секогаш решено на едно место и на ист начин за сите форми на трговски друштва во еден закон со заеднички одредби, како што е случај кај нас. Исто така, не секаде се користи и употребува терминот преддруштво за периодот од склучување на правната работа (потпишување на основачкиот акт) до уписот во трговскиот регистар на друштвото. Во англоамериканскиот правен систем нема одредби кои се однесуваат на преддруштвото, ниту пак воопшто се споменува преддруштвото како институт.⁷ Во англискиот Company Act 2006 се зборува само за договорите склучени од страна на идните основачи со трети лица и за правата и одговорностите кои настануваат од нив, а во ни една одредба не се дефинира преддруштво како институт. За разлика од него во германската правна регулатива која се однесува на капиталските друштва постојат слични решенија, како и во нашиот закон, односно германското право го познава и уредува овој институт и предвидува слични одредби во врска со регулирање на односите на членовите на преддруштвото, како и на односите помеѓу нив и трети лица како кај нас. Француското право на едно место содржи одредби во кои се пропишува дека од моментот на склопувањето на договорот за основање до моментот на уписот на друштвото во трговскиот регистар се применуваат одредбите предвидени во договорот од времен карактер, за сите односи кои настануваат помеѓу членовите на преддруштвото, како и помеѓу нив и третите лица со кои стапуваат во одредени односи. Можеме да констатираме дека и француското право го познава и уредува институтот преддруштво.

6) Zakon o trgovackim drustvima, procisceni tekst: (NN113/93, 34/99, 52/00, 118/03)

7) J.Baric, *Pravo drustava / kniga prva/ Opci dio*, Organizator, Zagreb, 2006, str.170

Преддруштвото како институт не се дефинира во регулативите за т.н. Европско друштво или *Societa europea*, но тие сепак содржат одредени одреби со кои се регулираат прашањата во врска со односите кои настануваат помеѓу основачите и третите лица, односно одредби за одговорноста од склучена правна работа пред упис на друштвото во трговскиот регистар.

Во преддруштвото на идната компанија настануваат два вида на односи и тоа: односи помеѓу членовите на преддруштвото или основачите и односи помеѓу основачите и трети лица со кои стапуваат во деловни односи. Македонскиот Закон за трговски друштва во поглед на оваа проблематика во членот 23 предвидува императивни норми со кои се уредуваат односите помеѓу основачите и третите лица. Целта на законодавецот при предвидувањето на ваквите норми била да се заштитат доверителите, односно третите лица кои стапуваат во деловни односи со основачите на капиталското друштво. Во член 23 од Законот за трговски друштва, во став 3, јасно е определено дека правата стекнати од името на трговското друштво пред неговиот упис во трговскиот регистар се заеднички неподелен имот на основачите, освен ако основачите поинаку не се договориле.⁸ Анализирајќи го овој став од Законот, можеме да заклучиме дека во еден дел законодавецот сепак им остава отворени раце на основачите поинаку да ги договорат меѓусебните права и обврски во статутот или договорот за основање на компанијата како основачки акти, а се разбира сето тоа да биде во рамките на законот.

Кога зборуваме за односи помеѓу основачите и трети лица, пред сè, мислиме на одговорноста која произлегува од склучената правна работа, односно преземената деловна работа. Членовите на преддруштвото (идните членови на друштвото како правно лице) одлучуваат за тоа дали ќе влегуваат во односи со трети лица во име на идното друштво или не и во која мера ќе го спроведуваат тоа. Знаејќи дека преддруштвото нема правен субјективитет и не може да дејствува во свое име и за своја сметка, кога основачите преземаат одредена правна работа треба јасно да потенцираат и недвосмислено да изјават дека дејствуваат во име и за сметка на идното друштво. Поради тоа што преддруштвото нема правен субјективитет не може да стекнува права и обврски, сите правни последици од склучената работа паѓаат на товар на основачот којшто ја склучил правната работа или во случај ако правната работа ја склучиле повеќе основачи заедно во име на преддруштвото, нивната одговорност ќе биде неограничена и солидарна.

Во законот, исто така, е предвидена и ситуацијата во којашто идното друштво има волја да ги преземе сите права и обврски кои ги стекнало

8) Закон за трговски друштва, чл.23, ст.3

преддруштвото. Така, во истиот член 23 од Законот, во став 4, имајќи ја предвид целта поради која се формира преддруштвото, се вели дека ако по уписот во трговскиот регистар, трговското друштво ги преземе обврските така што ќе стапи на местото на должникот, за преземање на долгот не е потребна согласност на доверителот ако обврската биде преземена во рок од три месеци од уписот на друштвото во трговскиот регистар и ако друштвото или должникот во овој рок го известат за тоа доверителот.⁹

Во поглед на оваа проблематика, македонскиот Закон за трговски друштва од 2004 година па до денес нема измени и е во висок степен усогласен со регулативите на Европската унија. Скоро сите европски законодавства имаат ист или сличен став по ова прашање. Дури и европската регулатива за т.н. Европско друштво (*Societas Europaea*), во членот 16, предвидува дека за секоја правна работа склучена од страна на основачите - физички лица, правни лица, пред уписот на друштвото во трговскиот регистар, ќе бидат заедно и поединечно одговорни за преземените обврски од тие работи односно, акти без ограничување освен ако нешто друго не е договорено.¹⁰

Проблем којшто може да се јави во вакви ситуации кога основачите склучуваат правни работи или договори со трети лица во фазата на преддруштво е друштвото кое е во фаза на основање, никогаш да не биде основано или пак веднаш да биде ликвидирано уште пред да бидат уплатени влоговите, па така третото лице доаѓа во позиција да нема кон кој да го насочи побарувањето ако договорот не биде исполнет. За да биде валиден договорот и воопшто за да постои договорот се потребни две страни. Согласно со ова, договорот кој е склучен во име на компанијата пред нејзиниот упис во регистарот претставува договор склучен помеѓу основачот и третото лице, а не помеѓу идното друштво и третото лице, ако не е точно наведено дека основачот дејствува во име на идното друштво.

Во земјите од *common law* системот, првенствено во Велика Британија, низ времето имало различен став по ова прашање. Во периодот од 1985 до 2006 година, пред да биде донесен *Company Act 2006*, важело правилото дека секој договор кој е склучен во име на компанијата пред нејзиниот упис во регистарот е неважечки, што би значело непостоечки, бидејќи недостасува страна во договорот и поради тоа не може да се конвалидира.¹¹

9) *ibid* cl.23, st.4

10) Council Regulation (EC), No. 2157/2001, Official Journal of the European communities, 10.11.2001

11) S.Goulding, *Company law*, 2nd Edition, University of East Anglia, Cavendish Publishing, London, 1999, p.48-49

Во овој период, дури и ако компанијата биде инкорпорирана, односно основана, не може да усвои или ратификува договор односно не може да ги користи бенефитите од договорот кој бил склучен во нејзино име пред нејзиното основањето. Ваквата позиција останува без оглед на тоа дали ратификацијата е направена со одлука на директорите или менаџментот, со гласање на собранието на акционери или собирот на содружници, или со изјава за прифаќање во основачките акти. Ова е затоа што правата и обврските коишто договорот ги создава не можат да се пренесуваат од едната страна учесничка во договорот, на компанија која не постоела во времето кога договорот бил склучен. За договорот да има правно дејство врз компанијата, тој не се ратификува, туку се усвојува нов договор со иста содржина, под исти услови и на ист начин како оној што бил склучен од некој од членовите на преддруштвото, но сега како страна потписничка на договорот ќе се јави новооснованата компанија.¹² Значи *prima facie*, во *common law* системот, во овој период сите договори кои се склучени во името на друштвото пред неговиот упис во регистарот се сметаат за неважечки договори и не можат да се конвалидираат. За да видиме како ова практично функционираше во Велика Британија, интересно е да го споменеме и разгледаме случајот *Kelner vs. Baxter*,¹³ во кој основачот или член на преддруштвото *Kelner*, кој бил промотор на компанијата која сè уште не била основана, односно запишана во трговскиот регистар, купил вино од *Baxter* како добавувач во име на компанијата која требала да се основа или инкорпорира под името *Gravesend Royal Alexandra Hotel Company Limited*. За ваквата правна работа промоторот *Kelner* склучил писмен договор со добавувачот *Baxter* во име на идната компанија. Во меѓувреме, последователно компанијата била инкорпорирана односно основана, но за експресно краток период од основањето била ликвидирана пред да биде исплатен добавувачот. Судот разгледувајќи го случајот констатирал дека во моментот на склучувањето на договорот сите заинтересирани страни знаеле дека компанијата не е основана и не постои, а сепак го склучиле договорот, што го прави основачот или промоторот, како што во Велика Британија се нарекува лично и персонално одговорен за склучениот договор. Судот сметал дека потписниците на договорот при потпишувањето на истиот знаеле дека секоја од потписничките страни е лично и персонално одговорна за содржината на договорот.

---

12) *ibid*

13) A.Hicks, S.H.Goo, *Cases and materials on company law*, Sixth edition, 2008, Oxford University Press Inc, New York, p. 84-87

Сличен ваков случај е и случајот Phonogram Ltd vs. Lane.¹⁴ Имено во овој случај Lane бил промотор или основач на идна компанија под име FM Ltd., а дејноста на компанијата била менаџирање на поп - артисти. Lane се договорил со компанијата Phonogram Ltd. да авансира 6.000 фунти на промоторот на идната компанија Lane, за да може идната компанија да започне со менаџирањето на поп-групата, односно да може да започне со работа компанијата FM Ltd. За ова Lane склучил договор со компанијата Phonogram Ltd. како трета страна во име и за сметка на идната компанија. Еден од условите во договорот бил ако не се формира компанијата во рок од еден месец, Lane како промотор на идната компанија сам да ги надополни средствата земени од компанијата со која го склучил договорот. Идната компанија FM Ltd никогаш не била формирана, а судот во првостепена постапка утврдил дека станува збор за договор склучен во фазата на основање на друштвото или како што кај нас се нарекува фаза на преддруштво и го прогласил промоторот Lane за лично одговорен за преземените обврски кон компанијата Phonogram Ltd. Именуваните примери, односно случаи, како што споменавме погоре во текстот се од периодот пред донесувањето на Company Act 2006, но инспирирани од нив и од слични вакви случаи законодавците на Британија во новиот закон, односно акт од 2006 година, во членот 51, став 1¹⁵, јасно ја дефинирале односно ја преточиле во правна норма одговорноста за склучените договори со трети лица во фазата на преддруштво, на основачите или промотори на компанијата, како што се нарекуваат во Велика Британија.

Во германското право и германската правна теорија се прави разлика помеѓу терминот „Vorgrundgesellschaft“ што означува здружување кое постои до моментот кога повеќе лица ќе се соберат да разговараат за намерата којашто ја имаат за заедничко основање на капиталско друштво и кое трае до целосната уплата, односно упис на основната главнина и терминот „Vorgesellschaft“, синоним за преддруштво под кој се подразбира друштво кое постои од моментот на уплатата или уписот на основната главнина до моментот на регистрацијата, односно уписот во регистарот на новооснованото друштво. Според германското право, преддруштвото е друштво *sui generis*, кое сè уште не стекнало правен субјективитет и според него тоа е посреден феномен. Според тоа, за односите, правата и обврските кои настануваат помеѓу основачите и третите лица со кои стапуваат во деловен контакт, одговорноста е лична на оној основач кој ја склучил правната работа, а ако истата ја сториле двајца или повеќе од

14) S.Goulding, *Company law*, 2nd Edition, University of East Anglia, Cavendish Publishing, London, 1999, pp.49

15) Companies Act, 2006/ Chapter 46, part 4

основачите во оваа фаза, тогаш тие се солидарно одговорни, па во никој случај одговорноста од овој период не може да се препише на идното друштво.

Хрватскиот закон, исто како и останатите земји кои досега ги анализираме, предвидува лична одговорност за основачите кои во периодот на преддруштвото ќе влезат во определена правна работа, односно кои ќе стапат во деловен контакт со трети лица. Во овој закон основачите во оваа фаза од основањето на друштвото одговараат лично и неограничено со целокупниот свој имот.¹⁶

Со оглед на дефиницијата за преддруштвото која ја дадовме претходно можеме да констатираме дека тоа може да дејствува и да функционира во правниот промет. Волјата за стапување во одредена правна работа за него ја формираат основачите или членовите на органот на управување ако се определени во основачкиот акт. Во оваа фаза на формирање на капиталските друштва, како што кажавме и претходно, доаѓа до стекнување на одредени права и преземање на определени обврски. Сите права кои се стекнуваат влегуваат во заедничкиот неподелен имот на идното друштво, односно на основачите кои го потпишале статутот или договорот за основање, а не во одвоениот имот на секој основач поединечно.¹⁷ Според законот, по уписот во регистарот овој неподелен имот на основачите од преддруштвото станува имот на новооснованото друштво. Сопственици на имотот во преддруштвото се сите основачи кои го потпишале основачкиот акт, како еден вид на сосопственици. Битно е да напоменеме дека со имотот во преддруштвото управува оној којшто е определен за тоа во основачкиот акт, онака како што е договорено во стаутот односно договорот за основање. Во преддруштвото како влог можат да се внесат парични и непарични влогови. Како непарични влогови можат да се внесат подвижни и недвижни ствари, чијашто вредност може да се изрази во пари. Знаејќи го ова, за да се заштити идното друштво кое е следбеник на преддруштвото од различен вид на измами, како и третите лица со кои стапува во деловен контакт преддруштвото, добро би било по примерот на хрватскиот Закон за трговски друштва и Закон за катастар на недвижности да се стави одредба и во нашиот Закон за трговски друштва и Закон за катастар на недвижности, можност за прибележување во имотните листови дека тој имот е имот вложен во определено преддруштво, па според тоа е заеднички неподелен имот кој не може да се отуѓува, заложува, дава под закуп или концесија и е одвоен имот од имотот на основачот.

---

16) Zakon o trgovackim drustvima, procisceni tekst: (NN113/93, 34/99, 52/00, 118/03) cl.6, p. 3

17) J.Baric, Pravo drustava / knjiga prva, Organizator, Zagreb, 2006, str. 178

Со ваквото решение ќе се избегнат можните злоупотреби во фазата на преддруштвото кои можат да ги направат основачите. Со оглед на тоа што со ваквата приклучка се врши само промена на носителот на правото, а не и правен промет, не би требало за ваквото нешто да се дозволи да се наплатува данок на промет на недвижноста.

Што се однесува до одговорноста во преддруштвото, можеме да кажеме дека таа е од времен карактер, односно е временски ограничена и трае сè до уписот на друштвото во трговскиот регистар. Личната одговорност на лицата кои ја склучиле правната работа, односно кои презеле обврска за идното друштво во оваа фаза е пропишана за да се спречи лекомисленоста и неодговорноста на оние кои го задолжуваат друштвото уште пред истото да стекне правен субјективитет.

На крај би требало да напоменеме дека во случај ако не дојде до основање на идното капиталско друштво, правата, обврските и имотот на преддруштвото се делат помеѓу основачите потписници на основачкиот акт, онака како што е договорено во него, а ако тоа не е уредено со овој акт, тогаш се делат на еднакви делови.

Заклучок

Целта на економијата е максимизација на добивката, богатството и благосостојбата на друштвото. Она што би ги направило друштвата покомпетитивни на пазарот е добро уредување на односите во друштвото, уште во фазата на преддруштво. Најдобро би било капиталските друштва да усвојуваат свои правила и стандарди на однесување, базирајќи се на најдобрата пракса. Компетитивноста и успешноста, всушност, се базира на флексибилни правни механизми. Значаен момент за исполнување на сето досега кажано е фазата преддруштво, во која се оформуваат основачките акти и структурата на друштвото, кои претставуваат еден вид на кодекс на однесување за друштвото. Нашата земја, во поглед на структурата на законот во делот на општите основачки акти кај капиталските друштва и регулацијата на преддруштвото како фаза е во голем степен усогласена со останатите земји во Европа, а посебно со Велика Британија и во Германија, односно нашиот Закон за трговски друштва содржи слични норми како и законите на земјите кои ги споменаваме. Иако нашата земја до неодамна беше во транзиција, во поглед на ЗТД е прилично усогласена со останатите земји од Европа. На крај можеме да заклучиме дека преддруштвото како институт и фаза од основањето на капиталски друштва е значајна од аспект на тоа дека во неа се гради и уредува нормативната, имотната и управувачката инфраструктура на друштвото. Познавањето на преддруштвото и неговата улога за животот на друштвото ќе значи формирање на еден вид на компаниска култура која се гради и развива уште на почетокот

од работењето на друштвото, а продолжува да егзистира низ принципите на етичност на органите на управување, менаџментот и основачите, кои како приоритет на сопственото дејствување го имаат остварувањето на најдобриот интерес на компанијата и на сите засегнати лица. Како препорака укажуваме дека би требало да се посвети особено внимание на преговарањето во преддруштвото меѓу основачите за одредување на правилата кои ќе важат во друштвото. Во оваа фаза основачите треба да предвидат какви спорни ситуации би можеле да произлезат во иднина и истите да ги нормираат со општиот основачки акт, кој се подготвува токму во оваа фаза на начин на кој ним најмногу ќе им одговара. Но, бидејќи во оваа фаза основачите најчесто се еуфорични и понесени од својата желба за работење и ентузијазам, практика кај нас е да не се обраќа потребното внимание при подготовка на ваквиот значаен акт. Наша препорака е почесто да се користи стручна правна помош, која ќе укаже на значењето на актот. Со тоа ќе се обезбеди понатамошно ефикасно работење на друштвото. Бенефитот од посветување на внимание на институтот преддруштво во фазата на основање на капиталските друштва може да биде од интерна и екстерна природа. Интерни придобивки на друштвото се: создавање на етичка, мотивирана и стабилна работна средина, создавање на правна сигурност како за основачите така и за идните инвеститори, а преку тоа и подобро позиционирање на пазарот и подобрување на конкурентноста, воспоставување на фер односи во друштвото, поголема одговорност и транспарентност на компанијата уште на стартот. Екстерни придобивки пак се зголемување на вредноста на друштвото и привлекување на инвеститори.

Користена литература

- М.Недков, *Акционерско друштво Правна физиономија, устројство и функционирање*, Рафајловски консалтинг, Скопје, 2007
- М.Недков, Т.Беличанец, Е.Г.Лазаревска, *Право на друштвата, Кн.1*, Скопје: Сигмапрес, 2003
- J.Baric, *Pravo drustava / kniga prva*, Organizator, Zagreb, 2006,
- S.Goulding, *Company law*, 2nd Edition, University of East Anglia, Cavendish Publishing, London, 1999
- Companies Act, 2006/ Chapter 46, part 4
- Zakon o trgovackim drustvima, procisceni tekst: (NN113/93, 34/99, 52/00, 118/03)
- Council Regulation (EC), No. 2157/2001, Official Journal of the European communities, 10.11.2001
- A.Hicks, S.H.Goo, *Cases and materials on company law*, Sixth edition, 2008, Oxford University Press Inc, New York
- Закон за трговските друштва, интегрален текст, Здружение на правници на Р.Македонија, Скопје, 2010
- Закон за трговски друштва, Службен весник на РМ, бр. 28/04, 84/05, 25/07, 87/08, 42/10, 48/10, 24/11 чл. 23